

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

מחוללים 360°

מתווה שיתוף פעולה בין חינוך למחול במסגרת הפורמאלית
ותכניות העשרה ומשלימות למידה של משרד החינוך בתחום

מגמת המחול עירוני א', תל אביב
אקווריום; כוראוגרפיה: אודליה קופרברג;
בית האופרה, פוזנן; אפריל 2015
צילום: אפרת מזור

סל
תרבות
ארצי

משרד החינוך
תכנית קרב למעורבות בחינוך
Karev Educational Program
مشروع كريف للمشاركة في التربية

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

חברות וועדת ההיגוי (לפי סדר א'-ב'):

הדס בר – אחראית תחום המחול, סל תרבות ארצי
הילה קובריגרו-פנחסי - מנהלת תחום דעת מחול, משרד החינוך
מיכל הרשקוביץ מיכאלי – ראשת תחום מחול ותנועה, תכנית קרב
מיכל רלוי – מדריכה ארצית למחול, משרד החינוך
עינת דואק – מ"מ ראשת תחום מחול ותנועה, תכנית קרב

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

תוכן עניינים

4	מבוא.....
5	החינוך למחול במערכת החינוך הפורמאלית.....
6	מחול במסגרת תכניות העשרה ומשלימות למידה במשרד החינוך.....
6	סל תרבות ארצי.....
8	תכנית קרב.....
9	המלצות לשיתוף פעולה ואיגום משאבים לטיוב הלמידה והמקצועיות בתחום :
9	• המלצות למנהלי בתי הספר.....
9	• המלצות למורים ומדריכים למחול.....

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

מבוא

המחול הוא אמנות תנועת הגוף, שפת ביטוי ותקשורת. הוא כלי לחיברות וכישורי חיים המלווה אותנו בחיי היומיום ובאירועי מעגל החיים ומחזור השנה. המחול הוא אבן יסוד להבניית תרבות ולייצוגה. אך טבעי לרתום את כוחו של המחול ומכלול השפעותיו לטובת חינוך, למידה משמעותית ועיצוב דור עתיד ערכי של מבצעים, יוצרים, הוגים, חוקרים ואנשי תרבות.

תכניות העשרה הקיימות במערכת מציעות תמהיל חלקי של לימודי החינוך למחול בשלבי הגיל השונים. כיוון שקיים חוסר בשעות תקן במערכת וביקוש רב, בתחום המחול קיימות תכניות העשרה רבות, ביחוד בגילאי הקדם יסודי וביסודי.

מסמך זה, ובו מידע והמלצות אופרטיביות, יציג המלצות לשיתוף פעולה עם שתי תכניות העשרה ומשלימות למידה מרכזיות ומובנות בתחום המחול במשרד החינוך: "תכנית קרב" ו"סל תרבות ארצי".

הפעלת תכניות העשרה אילו, לצד מחול בתקן, מאפשרת חשיפה ולמידה משמעותית ראויה של התחום ומסייעת לממש את זכותם של כל ילדי ישראל לרקוד מתוך שוויון הזדמנויות והכרה בחשיבות המחול בחיי הקהילה, החברה, התרבות ומורשת ישראל.

מטרות כלליות:

- ✓ לחשוף את כלל תלמידי ישראל לתפיסה והפילוסופיה של תחום המחול על כל גווניו בעזרת החינוך הפורמאלי ובתכניות העשרה ולאפשר חשיפה מיטבית ומקצועית המשלימה זו את זו.
- ✓ למסד את תחום המחול בכל חלקי החברה ובכל המגזרים כחלק מהחינוך לערכים, וכחלק משוויון ההזדמנויות בחינוך.
- ✓ להטמיע את המחול כחלק בלתי נפרד מהנחלת מורשת ישראל, שימורה והעברתה מדור לדור.
- ✓ לקדם תלמידים כישורניים מתוך שוויון הזדמנויות בחינוך למחול.

בראייה רחבה יותר אנו רואים חשיבות רבה בבניית תכנית אב יישובית הקובעת מדיניות ומבנה את התשתית לשיתוף פעולה בין מוסדות החינוך השונים הפורמאליים, תכניות העשרה והמוסדות הבלתי פורמאליים בתחומי הרשות המקומית.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

החינוך למחול במערכת החינוך הפורמאלית

החינוך למחול משלב באיגבור (בסינרגיה) שלושה תחומים: תאוריה, ביצוע ויצירה בתמהיל ייחודי ומעודד למידה משמעותית רב מימדית וביטוי אישי ייחודי. בנוסף, החינוך למחול מבנה תחושת מסוגלות מכוון למיצוי ומצוינות שילוו את הלומד לאורך חייו. תחום הדעת מזמן למידה בין תחומית ורב תחומית בכל שלבי החינוך, מהקדם יסודי ועד לחטיבה העליונה ובמסגרות להכשרת עובדי הוראה. מערכת החינוך ממליצה להפגיש את כל ילדי ישראל עם תחום המחול כחלק מההשכלה הכללית וכחלק מהמפגש עם מכלול האומנויות. התחום נלמד במערכת תחת שתי תפיסות: "מחול לכול" ו"מחול כתחום התמחות".

"מחול לכול" - הקניית ידע ראשוני, רציף ושיטתי המהווה תשתית לחינוך למחול. מותאם לכלל התלמידים במערכת החינוך ומאפשר את השתתפותם בפעילויות מחול ברמות מגוונות. ב"מחול לכול" ניתנת הזכות להפגיש את התלמידים במערכת עם תחום הדעת בתכנית לימודים מובנית ו/או כתכנית העשרה. "מחול לכול" מאפיין בדרך כלל את הלימודים בשלבי הגיל הקדם יסודי ובחינוך היסודי.

"מחול כתחום התמחות" – מקצוע בחירה - הרחבה, העמקה והתמקצעות בתחום. מחול כתחום התמחות נלמד בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות במגמת המחול במסגרת מקצועות הבחירה בהיקף של 5 יחידות לימוד לפחות. פתיחת מגמת מחול מותנית באישור מפמ"ר מחול.

מידע נוסף על תחום המחול בחינוך הפורמאלי:

חוזר מנכ"ל – לימודי מחול במוסדות החינוך בקישור - [כאן](#)

אתר מפמ"ר מחול בקישור - [כאן](#)

בית הספר היסודי "עין גנים", פתח תקווה בריקוד "סביב כל העולם" בהובלת המורה טלי שדה, צילום: שי פיירשטיין

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

מחול במסגרת תכנית משלימת למידה במשרד החינוך: סל תרבות ארצי

סל תרבות ארצי היא תכנית חינוכית שנועדה לחשוף את תלמידי ישראל לתרבות ואמנות כחלק ממערכת החינוך הפורמאלי. התכנית מקנה לתלמידי ישראל כלים לצפייה מודעת ומשמעותית בששת תחומי האמנות – תיאטרון, מחול, מוזיקה, קולנוע, ספרות ואמנות פלסטית. התכנית משותפת למשרד החינוך, לחברה למתנ"סים ולרשויות המקומיות. התכנית קיימת משנת 1987 ופועלת בלמעלה מ-170 רשויות ברחבי הארץ. מטרת התכנית היא חשיפה שיטתית והדרגתית של תלמידים מגיל גן עד י"ב לתחומי אמנויות מגוונים, לחשיפה זו לאמנות ישנם ערכים נלווים חשובים. מומלץ לגבש תכנית שנתית הממזגת בין הערך האמנותי לחינוכי.

הישובים הנכללים בסל מחולקים על פי מחוזות גיאוגרפיים. לכל מחוז יש מנחה מטעם סל תרבות ארצי, המלווה את מנהלי הסל ביישובים ובבתי הספר בבניית תכנית רב-שנתית לחשיפה לאמנות. משם, מנהלי הסל היישוביים מעבירים את המידע לרכזי סל תרבות הבית-ספריים. מהם, המידע וחומרי ההכנה לקראת כל אירוע ואחריו, מועברים למורים, ומהם אל התלמידים.

במסגרת תחום המחול בסל תרבות ארצי, תלמידים נחשפים ליצירות מחול ונפגשים עם כוריאוגרפים ורקדנים. המפגשים והמופעים מתקיימים בבתי הספר, בהיכלי תרבות ובבתי הלהקות. במהלך השנה, מעבר לפעילות השגרתית, מתקיימים פרויקטים ייחודיים וימי שיא סביב תחום המחול, וזאת בשיתוף עם להקות המחול ויוצרים עצמאיים.

הפעילות כוללת מספר מודלים של מפגשים ומופעים:

- מופע מחול – חשיפת התלמידים למופע על כל היבטיו הבימתיים (תאורה, תלבושת, מוזיקה ותפאורה).
- מפגש מחול – מפגש בפורום מצומצם עם כוריאוגרפים ורקדנים היוצרים מתוך סגנונות מחול מגוונים ורב תרבותיים, במטרה לשמוע ממקור ראשון על תהליך היצירה המחולי ולהפנים את השפה המחולית לצורך הבנה מעמיקה ורפלקטיבית יותר של התחום.
- מופע סטודיו – חשיפת התלמידים למופע בצורתו הגולמית, בפורום מצומצם, המאפשר מגע ישיר עם הרקדנים, וזאת כאשר מתבצע לרוב תיווך של הכוראוגרף על היצירה.
- מופע מוסבר – מופע קצר (עד 30 דקות), המלווה בשיח על היצירה עם היוצרת.
- מופע זירה – מופעי מחול המתאימים למרחבי זירה.
- יום בבית הלהקה – חוויה מקיפה סביב תחום המחול, הכוללת צפייה בתכנים, התנסויות פיזיות והשתתפויות בסדנאות מעשיות, וכל זאת באירוח ביתי של הלהקה במתחם בו היא פועלת.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

למידע נוסף על פעילויות סל תרבות ארצי בתחום המחול:

- מנהלת התחום – הדס בר. טלפון: 0545482750, מייל: hadasb@matnasim.org.il
- אתר סל תרבות והיצע מופעי המחול ראו - [כאן](#)

להקת המחול ורטיגו, "לידת הפניקס"

אורלי פורטל, "רביעי", מתוך יום מחול במסגרת קורס מנהלי סל תרבות ברשויות

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמוניות
הפיקוח על החינוך למחול

מחול במסגרת תכניות העשרה במשרד החינוך: תכנית קרב

תכנית קרב למעורבות בחינוך פועלת לשינוי חינוכי-חברתי המקדם צמצום פערים ומעודד שוויון הזדמנויות בחברה הישראלית באמצעות פיתוח, יצירה, ניהול והפעלה של שיעורים ופעולות העשרה מגוונות.

תחום המחול והתנועה, בתכנית פועל מתוך תפיסה של חינוך לתנועה ולמחול, הבאה לידי ביטוי באמצעות תהליכי למידה חווייתיים לכל ילד, שימת דגש על השתתפות, הפחתת לחצי הישגיות, הנאה וחווייה. בתחום מלמדים מדריכים ומדריכות בעלי חזון, יצירתיות, אהבה לילדים ותשוקה לעבודת הגוף. צוות התחום מלווה את המדריכים באופן אישי ובתכנית השתלמויות עשירה לאורך השנה, אליה שותפים אנשי מקצוע מהשורה הראשונה. תכנית ההשתלמויות בתחום מתמקדת בהעשרה ובפיתוח של המדריך הן ברמה האישית, הן כעמית בתוך קבוצה והן בתחום התוכן, ליצירת מפגש משמעותי עם הילדים.

תכנית תחום המחול והתנועה מתחברת לתפיסה הקרבית ושואפת לייצר מפגש משמעותי ואיכותי של הילד עם עצמו, עם חבריו לקבוצה ועם תחום הדעת. התכנית פועלת בשלושה מעגלים מרכזיים: הכיתה, ביה"ס והישוב. ערכי התחום באים לידי ביטוי בתכנית בשלוש רמות: השיעור, התכנים והחיבור לקהילה. הנושאים נשענים על עקרונות התחום ויש בהם התייחסות לאינטראקציות חברתיות, משחקיות בתנועה, חגים ומועדים ומענה לצרכים הייחודיים הבית ספריים. ברמת הקהילה אנו מתמקדים בקהילת ביה"ס ובקהילה היישובית. הילדים מופיעים ולוקחים חלק בטקסים בית ספריים, בפרויקטים רב תחומים ובכנסים קהילתיים, באווירה שאינה תחרותית, המאפשרת העצמה אישית, חיזוק עבודה קבוצתית, ומתן במה לתהליכים המקדמים עשייה ויצירה של ילדים.

אתר תחום המחול והתנועה בתכנית קרב ראו - [כאן](#)

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

המלצות לשיתוף פעולה ואיגום משאבים
לטיוב הלמידה והמקצועיות בתחום

המלצות למנהלי בתי הספר

- יש לאפשר לכל תלמיד חשיפה ולמידה משמעותית בתחום האמנויות לרבות תחום המחול ככל שניתן.
- מומלץ להקים וועדת היגוי בית ספרית בהובלת רכז סל תרבות בתחומי האמנויות, שתייעץ בתכנון השנתי של הזמנת המופעים לבית הספר. הוועדה תורכב ממורי האמנויות המקצועיים בבית הספר לרבות מדריכי תכניות העשרה.
- מומלץ לקדם את תלמידי המחול כמנהיגים חברתיים לטובת הסבר, הכנה ועיבוד מופע המחול המוזמן לכלל תלמידי בית הספר, בהנחיית המורה המקצועי/ המדריך לתחום.
- בבתי ספר בהם קיימת מגמת מחול, תוכלנה התלמידות להכין את כלל תלמידי בית הספר לצפייה במופע המחול ועיבודו, במסגרת הברגרות החברתית.

המלצות למורים/מדריכים למחול

- מומלץ לאפשר לתלמיד חשיפה ולמידה משמעותית בתחום המחול ככל שניתן לצד רגישות חינוכית מתבקשת בראיה הוליסטית.
- פנייה לרכזת סל תרבות/לרכזת החברתית בבקשה להזמנת מופע מחול לכל תלמידי בית הספר.
- קידום תלמידי המחול כמנהיגים חברתיים בהנחיית המורה המקצועי/ מדריך תכנית העשרה:
  - טרם המופע: תלמידי המחול בבית הספר יסייעו בתווכו לכלל התלמידים
  - לאחר המופע: תלמידי המחול בבית הספר יסייעו בעיבודו.
- מומלץ לפנות למורים/ מדריכי תכניות העשרה מהאמנויות האחרות בבית הספר ולרכזת סל תרבות בית ספרית ולייצר שיח סדור ומתן ייעוץ בהזמנת מופעים. יש לקדם גם הזמנת מופע מחול במסגרת סל תרבות לבית הספר.
- בכל רשות ובה קיימת תכנית סל תרבות ארצי, קיימת וועדת היגוי יישובית המתכנסת פעם בשנה שדנה בין היתר בהזמנת מופעים לשנה העוקבת.
- מומלץ שהמורה המקצועי למחול/ מדריך תכנית העשרה יגיש מועמדותו למנהלת סל תרבות היישובית.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך למחול

- באם קיימת גם תכנית העשרה בתחום המחול וגם מחול בתקן יש לקיים פגישות סדורות עם מדריך תכנית העשרה ולדון:
  - תיאום את התכנים מתוך תכנית הלימודים ומתווה תכנית העשרה.
  - דיון בזיהוי החוזקות התלמידים בתחום ומתן מענה.
  - בשיתוף היועצת, זיהוי קשיים וסיכום על דרכי פעולה מיטביות לחיזוק התלמיד.
  - הפעלה משותפת לצוות החינוכי של המוסד ולתלמידי המוסד.

